

EU-B-037/02

سرطان روده بزرگ

سرطان روده بزرگ که همچنین به نام‌های سرطان کولون سرطان رکتوم نیز شناخته می‌شود، به رشد سلول‌های سرطانی در کولون یا رکتوم (بخشی از روده بزرگ) گفته می‌شود.

این بیماری بدلیل رشد غیر طبیعی سلول‌ها اتفاق می‌افتد که می‌تواند به بافت‌های دیگر بدن حمله کند (متاستاز) یا در آنها تکثیر یابد.

نشانه‌ها و علائم این بیماری می‌تواند شامل مواردی همچون خون در مدفوع (هماتوزی)، تغییر در حرکات روده، کاهش وزن و خستگی همیشگی باشد.

بسیاری از سرطان‌های روده بزرگ می‌تواند ناشی از سبک زندگی افراد و افزایش سن باشد و تعداد کمی از موارد بخاطر اختلالات زنتیکی ارثی اتفاق می‌افتد.

عوامل خطر شامل مواردی همچون نوع رژیم غذایی، چاقی، سیگار کشیدن و نداشتن فعالیت جسمانی کافی است.

عوامل مرتبط با رژیم غذایی که خطر بیماری را افزایش می‌دهند شامل گوشت قرمز و گوشت‌های فرآوری شده و همچنین مصرف زیاد الکل می‌باشد.

درمان‌هایی که برای سرطان روده بزرگ می‌روند می‌تواند شامل ترکیبی از جراحی، پرتودرمانی، شیمی‌درمانی و درمان هدفمند باشد.

- سرطان روده بزرگ چهارمین سرطان شایع در ایران است و برآورد شد که سالانه حدود ۳۸۰۰ تا ۴۰۰۰ مورد جدید از سرطان در کشور تشخیص داده می‌شود. سرطان روده بزرگ و راست روده از جمله سرطان‌هایی است که در مرحله ابتدایی از طریق غربالگری قابل پیشگیری است. در جمعیت ایران بیشتر شاهد نوع ارثی سرطان روده می‌باشیم که سن شروع غربالگری ده سال کمتر از سنی است که بستگان درجه یک فرد مبتلا به سرطان روده شده‌اند.

بطور کلی سه روش درمانی جهت درمان سرطان روده بزرگ وجود دارد که شامل جراحی، پرتودرمانی و شیمی‌درمانی است.

جراحی: شایع‌ترین روش درمانی در تمام مراحل سرطان به حساب می‌آید، این روش به طرق مختلف انجام می‌شود و بر اساس نظر پزشک و مرحله سرطان، روش‌های جراحی متفاوت است.

عوارض جانبی جراحی: به محل تومور و جراحی بستگی دارد و معمولاً در چند روز اول بعد از جراحی بیمار احساس ناراحتی می‌کند ولی معمولاً درد با دارو قابل کنترل است. مدت زمان بهبود در بیماران متفاوت است.

پرتودرمانی: در این روش از اشعه با انرژی بالا برای کشتن سلول‌های سرطانی و کوچک نمودن اندازه تومور استفاده می‌شود. تولید اشعه می‌تواند خارج از بدن توسط ماشین‌های خاص یا داخل بدن، از طریق مواد تولید کننده اشعه، صورت گیرد. پرتو درمانی به تنهایی یا همراه با شیمی‌درمانی و جراحی انجام می‌شود. **عوارض جانبی پرتودرمانی:** شایع‌ترین عوارض جانبی پرتو درمانی خستگی، واکنش پوستی در محل برخورد اشعه با پوست و کاهش اشتها می‌باشد.

شیمی‌درمانی (کمو تراپی): بعد از آنکه جراح تمامی سلول‌ها و بافت سرطانی را از طریق جراحی برداشت، یک دوره شیمی‌درمانی داده می‌شود تا سلول‌های سرطانی باقیمانده نیز، در صورت وجود از بین بروند. در این روش از داروها جهت کشتن سلول‌های سرطانی استفاده می‌شود. داروهای ضد سرطانی اکثراً به فرم تزریق داخلی در بدن یا داخل عضلات و برخی به فرم خوراکی استفاده می‌شود. شیمی‌درمانی یک روش درمانی سیستمیک به حساب می‌آید به این معنا که دارو از طریق جریان خون به قسمت‌های مختلف می‌رود تا سلول‌های سرطانی را بکشد. در این روش داروها بصورت دوره‌ای تجویز می‌شوند، یعنی پس از یک دوره درمانی یک دوره استراحت ادامه و بعد از آن، مجدداً دوره درمانی شروع می‌شود. در صورتی که سلول‌های سرطانی، کبد را درگیر کرده باشند، می‌توان دارو را مستقیماً به شریان‌های تغذیه کننده کبد تزریق نمود.

عوارض جانبی شیمی‌درمانی: داروهای شیمی‌درمانی معمولاً سلول‌های با سرعت تکثیر بالا را مورد هدف قرار می‌دهند. از آنجایی که در بدن علاوه بر سلول‌های سرطانی بافت‌هایی نظیر سلول‌های خونی، بافت پوششی سیستم گوارشی و سلول‌های فولیکول مو نیز از سرعت تکثیر بالایی برخوردار هستند، لذا ممکن است این بافت‌ها نیز مورد هدف داروهای شیمی‌درمانی قرار بگیرد. در نتیجه از جمله عوارض شیمی‌درمانی می‌توان به عفونت، خستگی، ریزش موی موقتی زخم‌های دهانی و غیره اشاره کرد. کاهش کلی سلول‌های خونی از جمله مهم‌ترین عوارض جانبی داروهای شیمی‌درمانی است. از آنجایی که داروهای شیمی‌درمانی، مغز استخوان را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهد، ممکن است کم خونی (آنمی) بصورت کاهش انرژی انجام کارها، کاهش پلاکت‌های خونی (بصورت خونریزی) و کاهش گلبول‌های سفید (بصورت افزایش استعداد ابتلا به عفونت‌ها) ایجاد می‌شود. معمولاً همه کسانی که از این روش درمانی استفاده می‌کنند به تمامی این علائم مبتلا نمی‌شوند. هم‌چنین در طی دوره استراحت و بعد از قطع درمان تمامی این علائم برطرف می‌شوند.

روش‌های تجویز شیمی‌درمانی

شیمی‌درمانی به روش‌های متعددی تجویز می‌شود.

- **تزریقی:** در داخل عضله بازو، ران یا باسن و یا مستقیماً داخل بافت چربی زیر پوست بازو، پا یا شکم انجام می‌شود.
 - **داخل وریدی (IV):** محلول شیمی‌درمانی مستقیماً وارد سیاهرگ می‌شود.
 - **موضعی:** شیمی‌درمانی بصورت کرم روی پوست مالیده می‌شود.
 - **خوراکی:** شیمی‌درمانی از طریق خوراکی بصورت قرص، کپسول و شربت انجام می‌پذیرد.
 - **داخل صفاقی (IP):** داروهای شیمی‌درمانی مستقیماً وارد محوطه صفاقی می‌شود (ناحیه‌ای که اندام‌هایی از قبیل روده‌ها، شکم، کبد و تخمدان‌ها را در بر گرفته است)
 - **داخل سرخرگی (IA):** شیمی‌درمانی مستقیماً به داخل سرخرگی تزریق می‌شود که سلول‌های سرطانی را تغذیه می‌کند.
- قبل از شروع دوره شیمی‌درمانی موارد زیر را به پزشک خود حتماً اطلاع بدهید.
- مصرف هر نوع دارو که بدون نسخه پزشک مصرف می‌کنید بویژه آسپیرین (خیلی از داروها در دسته خطرناک قرار دارند)، انجام هر نوع واکسیناسیون، بروز هرگونه حساسیت به غذا یا دارو، خانم‌ها و آقایان در مورد حاملگی یا احتمال حاملگی با پزشک خود مشورت

کنند. از شیردهی در زمان انجام شیمی‌درمانی خودداری کنید. رژیم‌های شیمی‌درمانی شایع در هر بیماری حتماً بایستی با صلاحدید پزشک باشد.

بسته به نوع بیماری و رژیم دارویی یکسری از عوارض پیش‌بینی شده و پیش‌بینی نشده برای کلیه بیماران بوقوع می‌پیوندد که برخی عوارض جانبی متداول حاصل از شیمی‌درمانی عبارتند از:

اضطراب، افسردگی، نگرانی، عصبانیت، دل‌سردی، درماندگی، تنهائی، خستگی، تهوع، استفراغ، کاهش تعداد سلول‌های خونی، ریزش مو، آفت دهان و درد.

داروهای شیمی‌درمانی غیر از عوارض کلی که دارند ممکن است بسته به نوع دارو عوارض خاص آن دارو را هم نشان دهند که در زیر به تفکیک نوع رژیم شیمی‌درمانی در سرطان کولون بصورت خلاصه برای شما توضیح داده می‌شود.

- **اگزال‌پلاتین:** این دارو از طریق سرم به شما تزریق می‌گردد و نوع خوراکی ندارد. مقدار داروی تزریقی به شما بر اساس قد و وزن، وضعیت عمومی بدن و درجه سرطان بستگی دارد.

عوارض شایع این دارو شامل گر گرفتگی در گلو، تنگی نفس، گرفتگی عضلانی و دردهای عضلانی در ناحیه فک که بویژه در مواجهه با سرما بیشتر می‌شود. البته قابل ذکر است این عوارض بسته به مقدار دوز داروی اگزال‌پلاتین و مدت زمان دریافت دارو

دارد. شدت این عوارض ربطی به میزان تاثیر اگزالی پلاتین بر بدن شما ندارد.

سایر علائم مورمور و سوزن شدن نوک انگشتان دست می باشد، از مواجهه با سرما و مواد خوراکی سرد بپرهیزید، لباس های گرم و جوراب بپوشید و مایعات خنک و بستنی نخورید. خستگی، زخم دهانی و اسهال نیز شایع می باشند.

در صورت بروز موارد زیر به پزشک اطلاع دهید: تب بالای ۳۸ درجه، لرز، تنگی نفس و درد در ناحیه قفسه سینه.

در زمان گرفتن دارو از پتو استفاده کنید، هیچ مواد غذایی را مستقیم از یخچال یا فریزر مصرف نکنید و منتظر بمانید گرم شود. هنگام گرفتن دارو از تکه های کوچک یخ در زمان تهوع و استفراغ و زخم های دهانی استفاده نکنید.

- **ایرینتیکان:** این دارو از طریق سرم به شما تزریق می گردد و نوع خوراکی ندارد. مقدار داروی تزریقی به شما بر اساس قد و وزن، وضعیت عمومی بدن و درجه سرطان بستگی دارد. از عوارض شایع که ممکن است دیده یا دیده نشود: اسهال با یا بدون معده درد یا تعریق، اضطراب، تاری دید، تغییر رنگ پوست، غش کردن، گلو درد، خون در استفراغ می باشد.

این دارو ممکن است مقاومت مغز استخوان و تعداد گلبول سفید و پلاکت خون را کم کند. بنابراین مستعد خونریزی و عفونت خواهید

بود، هر نوع علائم عفونت (تب، لرز، گلودرد، کبودی، خونریزی غیر طبیعی، خستگی و ضعف بیش از حد و...) را به پزشک خود اطلاع دهید.

در بعضی موارد شاهد اسهال هستیم که در صورت درمان نشدن می تواند کشنده باشد و ممکن است در طی ۲۴ ساعت اول از زمان تزریق دارو و یا برخی مواقع بعد از ۲۴ ساعت رخ دهد.

علائم اولیه شامل نرم و شل شدن مدفوع با علائمی شبیه آبریزش بینی، برافروختگی و تعریق همراه است و امکان دارد در طولانی مدت منجر به کم آبی، عفونت یا اختلالاتی در الکترولیت ها (مثلاً سدیم، پتاسیم) باشد. البته در صورت اطلاع سریع به پزشک تحت درمان فوری با داروهای ضد اسهال قرار خواهید گرفت.

- **فلوئوراسیل:** این دارو می تواند هم از طریق سرم به شما تزریق گردد هم بصورت خوراکی (زودا).

اسهال، سوزش سر دل و زخم های دهانی یا پوسته پوسته شدن لبها، قرمزی کف دست و پا که بعنوان سندرم دست و پا شناخته می شود، از عوارض شایع این دارو می باشد.

این دارو پوست شما را نسبت به نور حساس می کند بنابراین بایستی زمان مواجهه شما با نور افتاب به حداقل برسد و در زمان مواجهه با نور افتاب حتماً از کرم ضد افتاب، کلاه، عینک افتابی و لباس آستین بلند استفاده کنید (در صورت بروز هر نوع آفتاب

سوختگی حتماً به پزشک خود اطلاع دهید) جهت استفاده از کرم‌های آرایشی حتماً با پزشک خود مشورت کنید. علائم قلبی در ۱۰ درصد موارد ممکن است وجود داشته باشد.

جهت درمان آفت دهان موارد زیر توصیه می‌شود استفاده از دهانشویه و قرقره کردن دهانشویه حتی اگر آب نمک معمولی باشد (یک قاشق چایخوری در یک لیوان آب جوشیده سرد شده) این کار جهت مرطوب نگه داشتن محیط دهان پیشنهاد می‌شود (هرنوع خشکی دهان زخم‌ها را بدتر می‌کند) می‌توانید دهانشویه را به مدت ۲-۵ دقیقه در دهان نگه دارید و سپس دور بریزید.

از تکه‌های کوچک یخ استفاده کنید اما در صورت مصرف اگزالی پلاتین از این کار پرهیزید.

طبق دستور پزشک از قطره نیستاتین جهت جلوگیری از عفونت یا اسپری موکوزامین جهت مرطوب نگه داشتن دهان و ترمیم بافت مخاطی دهان می‌توانید استفاده کنید.

اگر شما دچار زخم دهان هستید پیشنهاد می‌شود غذاهای نرم (فرنی، حلیم، سوپ و...) مصرف کنید و از مصرف غذاهای تند، پر ادویه، شور و ترش و خشک پرهیزید.

خمیر دندان بدون طعم استفاده گردد.

طبق دستور پزشک از کوکتل شربت آلومنیوم ام جی و شربت دیفن هیدرامین به مقدار مساوی به اضافه قطره نیستاتین می‌توانید جهت درمان و تسکین زخم استفاده کنید.

هیچ نوع محدودیت فعالیت بدنی ندارید.

بیمارستان آنگلو ساسانی

ساناز عبدالرضا پور

سوپروایزر آموزش سلامت

مرضیه محبی

سوپروایزر آموزش

تایید کننده: طوبی کوشکی

مدیر خدمات پرستاری

دی ماه ۱۴۰۱

منبع: American Cancer Society 2018 WebMD 2017

www.cnin.ir

EU-B-037/02

Amir Oncology Hospital

